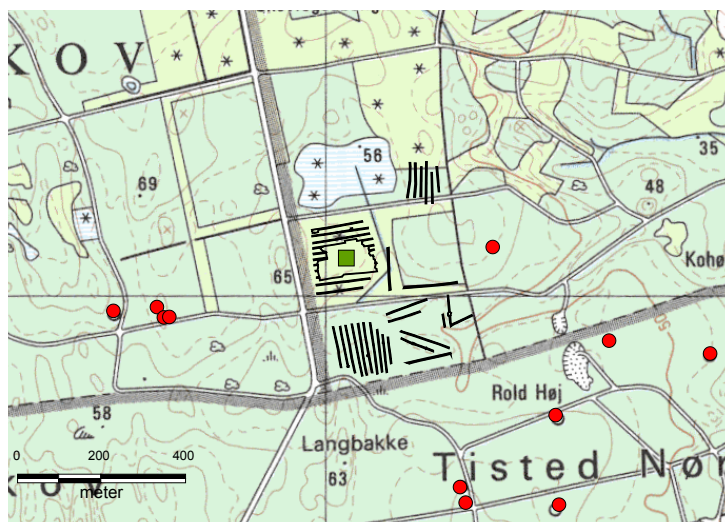

Hallen i gruset

– hvad grusgraven gemte

Siem Skov. Sort signatur markerer undersøgelsesfelt og søgegrøfter. Bopladsen er markeret med en grøn firkant. Røde cirkler er ikke-under søgte gravhøje. © Kort- og matrikelstyrelsen.

Dybt inde i Siem Skov lå for ca. 3.000 år siden et stort treskibet langhus, som ud fra størrelsen nærmest må betegnes som en hal. Men før I skal høre mere om hallen og den stormand, der residerede her, må vi først berette om en voldsom storm. Det var nemlig sådan, at Rold Skov og herunder Siem Skov i januar 2005 blev hærget af en storm, som lagde store dele af skoven øde. Hundrede år gamle græner lå hulter til bulter, som var de dele af et mikadospil for kæmper. Derved var der åbnet op for nye anvendelsesmuligheder for områder af skoven. En central del af Siem Skov, svarende til et areal på ca. 83 ha, blev således udlagt som råstofområde, fordi undergrunden er rig på grus, der i dag er en efterspurgt råvare. Arkæologerne fra Nordjyllands Historiske Museum fik således i flere omgange mulighed for at lave forundersøgelser inde midt i skoven blandt rødder og stubbe. Det var ved en af disse forundersøgelser, at der blev fundet spor efter en bebyggelse fra den mellemste eller sene del af bronzealderen, ca. 1200-900 f.Kr.

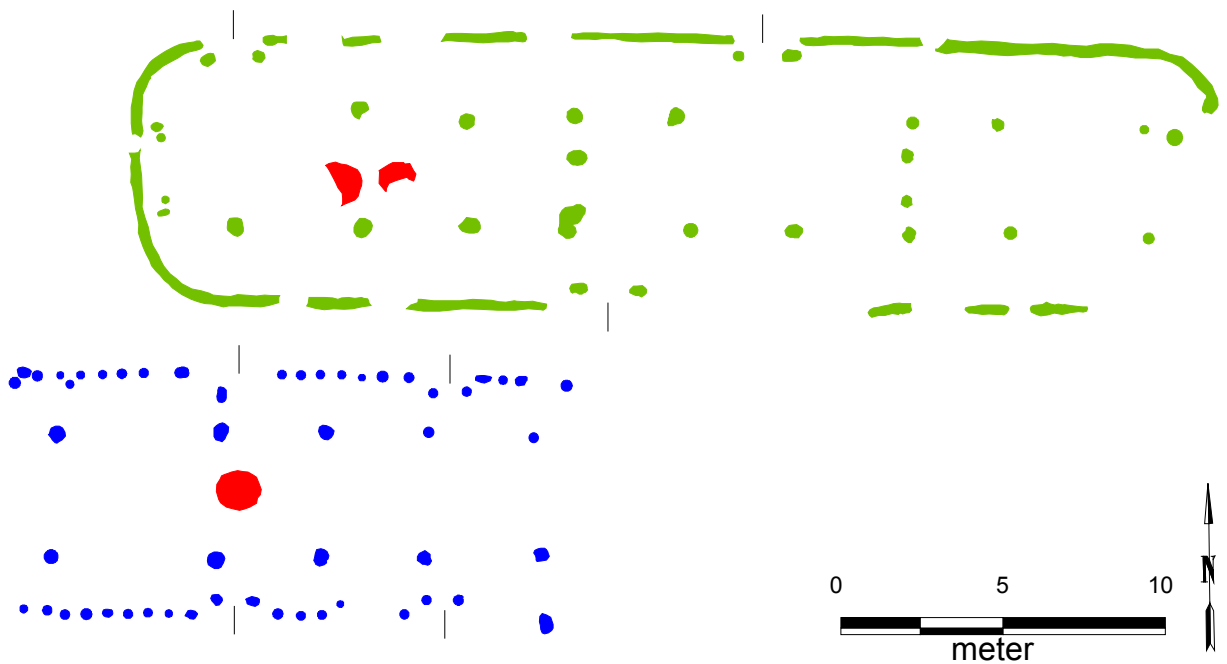
Hallen

Midt på et plateau, hvorfra der var en formidabel udsigt ud over det omkringliggende landskab, fremkom sporene efter to huse i form af et virvar af stolpehuller, grøfter og nogle kogegruber. Det stod hurtigt klart, at her var tale om huse af en ganske særlig kaliber. Særligt det nordlige hus fremstod meget markant med en bredde på knap 8 m og en længde på ca. 33 m. Huset indrammede således et areal på hele 264 m², hvilket er et ganske betragteligt areal efter datidens målestok. Husets tagkonstruktion var båret af to rækker kraftige stolper, som var placeret efter et fast system indvendigt ned igennem huset, således at huset bestod af tre langsgående sektioner. Arkæologerne kalder derfor huse af denne type for treskibede.

Dele af huset var forstyrret af de mange træstubbe og rødder, som har dækket hele hustomten, men alligevel kunne der anes spor efter to stolpebyggede skillevægge, således at huset har bestået af tre rum. En lignende tredeling kender man fra flere andre lokaliteter, hvor beboelsesrummet typisk har været i vestenden og stalden i husets midte eller i østenden. Tilstedeværelsen af stalde er bl.a. dokumenteret ved spor efter båseskillerum typisk til op til 12-16 dyr. I Siem lå beboelsesrummet også i vestenden, hvilket tilstedeværelsen

*Der trækkes søgegrøfter i skoven
blandt rødder og træstubbe.*

De to hustomter fra bronzealderen.

af de to kogegruber fortæller. Kogegruber blev anvendt som en slags jordovne, hvor man vha. opvarmede sten kunne tilberede mad.

I det nordlige hus fremstod sporene efter væggen ved en velbevaret væggrøft. Ved undersøgelse af grøften kunne der ikke konstateres spor efter vægstolper, og derfor kendes væggenes konstruktion ikke. Væggrøften var brudt flere steder som følge af trærøddernes hærgen – tre steder dog, fordi huset her havde haft indgange. To af disse lå i nordvæggen, mens en lå i syd. Fælles for indgangene var, at de inden for grøften var flankeret af to indvendige stolper.

Parallelt med det nordlige hus, men lidt forskudt mod sydvest, lå et andet treskibet langhus, som ”kun” målte 7,5 m x 17 m. Husenes hhv. syd- og nordvæg lå ca. to meter fra hinanden, og man må formode, at husenes tagudhæng har rørt hinanden, hvis de var samtidige. Det er der imidlertid ikke noget, der tyder på, eftersom det sydlige hus at dømme efter dets konstruktion sandsynligvis er lidt yngre. Man kan imidlertid godt forestille sig, at det sydlige hus er opført af slægtninge eller efterkommere til beboere af den store hal – måske tomten stadig stod, da det sydlige hus blev bygget?

Betragter man husenes størrelse, er især det nordlige hus iøjnefaldende. Dette til trods for, at huset sandsynligvis både har skullet rumme dyrehold, såsæd, landbrugsredskaber m.v. I den efterfølgende periode af oldtiden - ældre jernalder -, hvor huskonstruktionen stort set er den samme, måler husene typisk ca. 5 m x 20 m. Størrelsen skal således ikke relateres til erhverv, men må i stedet ses som et udtryk for enten en anden familiestruktur eller for, at de har været boliger for stormænd eller lignende. Hallens iøjnefaldende placering på et plateau, hvorfra den har været synlig i landskabet, og de store mængder af tømmer, der har indgået i et byggeri som dette, viser, at husets beboere har haft en høj status.

*Væggroften til hallen kan svagt anes.
De gule pinde markerer stolpehuller.*

Det omkringliggende landskab

Zoomer vi lidt ud og ser på det omkringliggende landskab, er Rold Skov i arkæologisk henseende næsten ukendt område. Ganske vist er der registreret mange fredede gravhøje, men kun et fåtal er undersøgt. Mange af gravhøjene kan formodentlig dateres til bronzealderen, og det er derfor ikke usandsynligt, at storbonden fra Siem ligger begravet i en af højene i området. Den samtidige bebyggelse i Rold og Siem Skov er et stort set ukendt fænomen, hvorfor den nyfundne boplads rummer et stort videnskabeligt potentiale.

Et offer til guderne

Et andet interessant fund i Siem-området blev gjort i 1862 kun ca. 2,8 km nord for bopladsen. Her fandt Poul Pedersen Krat i forbindelse med tørvegravning i en mose således to specielle bronzespande i ca. 80-90 cm's dybde. Bronzespandene blev afleveret til sognefogeden, der igen afleverede dem til herredsfogeden, før de til sidst endte på museet. I dag er de udstillet på Nationalmuseet. Spandene, som er lavet i bronzeblik, er ca. 30 cm høje. Overdelen er nittet på, og spandene er forsynet med to støbte hanke.

Siden af spandene er dekoreret med et skib, der bærer en stor sol. Det er et billedmotiv, der går igen på andre bronzegenstande,

og som må relateres til bronzevalderens religiøse forestillingsverden, hvor solen spillede en central rolle. Vi formoder, at de dyrkede en frugtbarhedskult, da menneskerne var meget afhængige af naturen og selvfølgelig specielt solens kraft og evne til at få afgrøderne til at spire om foråret.

Nærmeste paralleller til Siem-spandene finder man i Slovakiet og Ungarn mindst 1.100 km borte i fugleflugtslinje. I dette område, hvor der findes kobberforekomster, formodes værkstederne til fremstilling af spandene også at have ligget. Hvorfor disse sjældne og i Danmark fremmede bronzespande endte i mosen er uvist, men de er sandsynligvis blevet ofret til guderne i forbindelse med komplekse ritualer.

Man må formode, at stormænd i Siem-området indgik i et europæisk netværk, som bandt ledende slægter i Europa sammen – et netværk, som også medvirkede til spredningen af bronzegenstande enten i form af handel eller som gaver.

I skrivende stund pågår analyser af makrofossiler, dvs. forkullede kornkerner og trækul, ligesom C 14-dateringer er undervejs. Billedet af bronzevaldermenneskets tilværelse i Rold Skov, hvilke afgrøder de dyrkede osv., vil dermed kunne nuanceres endnu mere. Hvorvidt grusgraven rummer yderligere hemmeligheder, vil fremtidige undersøgelser vise, når NCC engang påbegynder næste etape af råstof-indvindingen.

*En af bronzespandene fundet i Siem.
Foto Kit Weiss, Nationalmuseet.*